

Особливості застосування запозичених нотацій та загальних визначників основних характеристик в УДК

Таблиця 1h (Запозичені нотації. Нотації не з УДК) і Таблиця 1k (Загальні визначники основних характеристик) належать до складової частини УДК — Допоміжних таблиць.

Запозичені нотації — це нотації, запозичені з інших авторитетних класифікацій у певних галузях знань. Нотацію класів запозиченої класифікаційної системи приєднують до індексу основного класу УДК за допомогою знака * (астериск / зірочка). Запозичені нотації можуть бути у вигляді літер, слова, знака, числа, номера тощо (залежно від джерела походження). Астериск дає змогу відокремити такі нотації від індексів УДК, наприклад:

657:004.42]*1С Автоматизована система бухгалтерського обліку 1С.

Якщо нотації не з УДК використовуються із загальними визначниками і належать до фасета, який позначено індексами, обмеженими парними знаками (дужками чи лапками), то їх необхідно розмішувати в межах цих парних знаків. В інших випадках їх варто виносити за межі парних знаків. У прикладі (477.74-25*65114) Поштовий індекс міста Одеса (Україна) нотація з астериском є частиною фасета місця (визначника місця для міста Одеса), а тому її розміщено в дужках. У прикладі 625.711.1(4)*Є4 Європейська автомагістраль 4 (Є4) у шляховому будівництві предметна деталізація не є частиною фасета місця і позначає нову характеристику (назву автомагістралі), тому винесена за дужки.

Дуже зручно використовувати астериск при побудові індексів для дитячої літератури, враховуючи специфіку побудови фонду бібліотеки для цієї категорії читачів за віковою ознакою. Якщо рекомендації міжнародного індексування для національних бібліотек надаються за формою документа для дітей (0.053.4), і це підтверджується каталогами інших країн, то масовим бібліотекам з невеликим фондом можна замінити форму документа для вікових категорій на відповідні позначення для дитячої літератури через зірочку, наприклад: книга "Волинь: енциклопедія, казка, гра" отримає індекс для каталогу у Національній бібліотеці для дітей 908(477.82)(03)(0.053.5"465*10/*11"), що означатиме книгу для дітей середнього віку (10—11 р.) (позначка С), тоді як інша бібліотека може використати для цієї книги індекс 908(477.82)(03)*С, а поличний індекс для них буде однаковий: С 908(477.82)(03). Так само і по інших формам документів: (0.053.4) — документи для дошкільників буде відповідати *Д; (0.053.5"465*06/*09") — документи для школярів молодшого шкільного віку аналогічно заміниться на *Мл.

Окрім запозичених нотацій, для деталізації індексів УДК може використовуватись алфавітне підрозділення А/Я та А/З, яке також належить до Таблиці 1h. Алфавітне підрозділення — це доповнення індексу УДК термінами, власними назвами або абревіатурами

для конкретизування понять. Алфавітне підрозділення можна приєднувати безпосередньо до індексів УДК без зірочки й проміжку:

621.395.721.5 **Nokia** Мобільний телефон Nokia.

Для зручності рекомендується використання стандартних загальноприйнятих аббревіатур (якщо вони існують) замість повних назв, наприклад:

027.54.021(477) **ДНТБ** Державна науково-технічна бібліотека України;

616.12-008 **WPW** Синдром Вольфа-Паркінсона-Вайта (WPW).

Так само, як і у випадку із запозиченими нотаціями, алфавітна нотація може зазначатись у межах парних знаків загальних визначників або поза їхніми межами. Розглянемо приклади:

(477.41-21) **Вас** Місто Васильків (Київська обл., Україна) — алфавітна нотація є частиною фасета місця, тому розміщується в межах парних знаків (у дужках);

001.32(477) **НАНУ** Національна академія наук України — алфавітна нотація не є частиною фасета місця, оскільки позначає нову характеристику (назву організації).

Щодо позначення прізвищ/імен тощо, алфавітна нотація може відображати повне їхнє написання або лише перші три літери (перша літера обов'язково велика), наприклад:

821.161.2 **Гон** Твори Олесь Гончара

929 **Хмельницький** Біографія Богдана Хмельницького

Загальні визначники основних характеристик ідентифікуються за символом -0 (дефіс нуль). Існують чотири види таких визначників:

-02 **Властивості**

-03 **Матеріали**

-04 **Процеси, відношення, зв'язки та дії**

-05 **Особи та характеристики осіб**

Загальні визначники властивостей -02 позначають загальні властивості, атрибути або ознаки об'єктів та суб'єктів. Визначники -02 використовуються в усіх класах (окрім 616) Основної таблиці УДК, якщо аспект властивостей є другорядним щодо теми. Вони не можуть застосовуватися самостійно або розміщуватися попереду у складному індексі, а завжди приєднуються до основного індексу чи нотації, які позначають тему, що класифікується, наприклад:

51-027.22 **Прикладна математика**

81'24-022.51(076.3) **Малоформатні розмовники**

654.15-026.26(477) **Life** Оператор мобільного зв'язку "Life" в Україні

Загальні визначники матеріалів -03 використовуються для позначення матеріалів або складових частин, з яких виготовлені предмети чи вироби. Матеріали як тема документів у більшості випадків відображаються в розділах 66 та 67, де розглядаються з погляду їхнього виготовлення та оброблення. Документи про матеріали загалом або про окремі з них з певного погляду (наприклад, небезпечні матеріали) необхідно групувати в розділі 620.2, про випробування матеріалів — у 620.1, а про хімічний аналіз матеріалів — у 543. Визначники -03 застосовуються в усіх розділах Основної таблиці, якщо аспект матеріалу є другорядною харак-

теристикою порівняно з темою документа. Визначники -03 завжди приєднуються до основного індексу, що позначає тему, яка класифікується, наприклад:

621.798.1 **Тара**

621.798.1-033.5 **Скляна тара**

621.798.1-036.5 **Пластмасова тара**

Складні матеріали можна позначати за допомогою комбінації з апострофом, який замінює -03, наприклад:

-036.674 **Поліефірні смоли**

-037.52 **Штучні мінеральні волокна. Скляні волокна. Керамічні волокна**

-036.674'752 **Волокна зі скла та поліестеру**

Загальні визначники процесів, відношення, зв'язків і дій -04 позначають зв'язки між поняттями (зокрема, в -042), а також процеси та дії. Визначники -04 використовуються в усіх розділах Основної таблиці УДК у випадках, коли аспект процесів, дій, зв'язків і відношень є другорядною характеристикою порівняно з темою документа. Визначники -04 завжди приєднуються до основного індексу, який позначає тему, що класифікується.

351.851-048.76(477) **Державне управління освітніми змінами в Україні**

37:32-042.3 **Вплив політики на освіту**

004.738.1-043.83 **Створення сайтів**

351.852:02]-048.74(477) **Децентралізація в управлінні бібліотечною справою в Україні. Звертаємо увагу** За квадратну дужку виносяться визначники, які є спільними для обох індексів

Загальні визначники осіб та характеристик осіб -05 позначають осіб або їхні характеристики. Визначники -05 використовуються в усіх класах Основної таблиці, якщо аспект осіб другорядний щодо теми. Вони не можуть застосовуватися самостійно або розміщуватися попереду в складному індексі, а завжди приєднуються до основного індексу або нотації, які позначають тему, що класифікується, наприклад:

324-05 **Особи, пов'язані з виборами**

324-051 **Виборці**

324-052 **Обрані представники**

324-052-055.2 **Обрані представники жіночої статі**

53-051 **Фізика**

53-051(092) **Персоналії фізиків**

616-083-055.1 **Медбрати**

78.071-056.45(477) **Обдаровані музиканти України**

94(477)"1939/1945":355.48-051-058.57 **Учасники**

Другої світової війни

Побудовано з індексів:

94 **Історія загалом**

(477) **Україна, загальний визначник місця**

"1939/1945" **Загальні визначники часу для позначення Другої світової війни**

355.48 **Історія воєн (воєнна історія)**

-051 **Діючі особи**

-058.57 **Колишні ...**

Марина Ахвердова,
старший науковий співробітник відділу
класифікаційних систем Книжкової палати України

Юлія Набхан,
старший науковий співробітник відділу
класифікаційних систем Книжкової палати України